

Niina Huovinen

Sari Koponen

S151SN, S153KA

MIKÄ TEKEE TALOSTA KODIN?

Lasten näkemyksiä kodin arvoista

Opinnäytetyö
Sosiaaliala

Huhtikuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	KOTI	2
3	ARVOT	3
4	PERHE	4
5	LAPSEN KASVU JA KEHITYS - ESIKOULUIKÄ.....	6
5.1	Ajattelun kehitys	6
5.2	Tunne-elämän kehitys	7
5.3	Puheen kehitys	7
5.4	Motoristen taitojen kehitys	8
6	NARRATIIVISUUS	9
7	LEGO	10
7.1	Legon historia	11
7.2	Lego Serious Play -metodi	12
8	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	13
8.1	Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus	13
8.2	Aiemmat tutkimukset.....	14
8.3	Eettisyys ja luotettavuus.....	15
9	OPINNÄYTETYÖN PROSESSI.....	16
9.1	Tutkimuksen kohderyhmä.....	16
9.2	Tutkimuksen toteutus ja aineiston keruu.....	17
9.2.1	Motivointivaihe	17
9.2.2	Lego-rakentelu.....	18
9.2.3	Yksilöhaastattelu ja töiden videointi	19
9.2.4	Litterointi ja kirjoitusprosessi.....	21
9.3	Aineiston analyysi.....	21
10	TULOKSET.....	22
10.1	Kodin arvot lapsen näkökulmasta.....	24
10.2	Lapsen käsitykset kodin ei-aineellisista arvoista.....	27
11	POHDINTA.....	29
	LÄHTEET	33

LIITE

1 Lupa-anomus vanhemmilta

KUVAILULEHTI

 MAMK University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 09.04.2015
Tekijä(t) Huovinen Niina Koponen Sari	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalian koulutusohjelma Sosionomi (AMK)
Nimeke Mikä tekee talosta kodin? Lasten näkemyksiä kodin arvoista.	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö toteutettiin eräässä Leppävirran kunnan kirkonkylän esikouluryhmässä. Tutkimukseen osallistui seitsemän 6-7-vuotiaasta lasta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lasten arvokäsityksiä kodista. Tutkimus paneutui kysymyksiin, mikä tekee talosta kodin ja millaisia ei-aineellisia arvoja lapsi yhdistää tunteeseen kodista. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, millaiset kyvyt esikouluikäisillä on käsitellä ja ymmärtää abstrakteja käsitteitä, kuten arvoja.</p> <p>Opinnäytetyö koostuu toiminnallisesta- ja teoriaosuudesta. Teoriaosuudessa avataan kodin, arvojen ja perheen määritelmiä sekä 6-7-vuotiaan lapsen kasvua ja kehitystä. Menetelminä käytettiin narratiivisuutta ja lego-rakentelua, jossa lapset rakensivat legoista kodin arvoja kuvaavia asioita. Rakentelun jälkeen lapset kertoivat yksilöhaastatteluvaiheessa valmiista työstään.</p> <p>Tutkimuksen pienen otannan vuoksi, tulokset eivät ole yleistettävissä. Koska tulokset muodostuvat lasten henkilökohtaisista kokemuksista, ovat ne itsessään arvokkaita. Tässä tutkimuksessa lasten mielestä tärkeimpiä arvoja kotona ovat perheenjäsenet, perheenä yhdessä vietetty aika, yhteiset ruokailut ja ruoka. Tutkimus osoitti, että esikouluikäiselle lapselle abstraktit käsitteet ja niiden käyttö on haasteellista.</p>	
Asiasanat (avainsanat) koti, arvot, 6-7-vuotias lapsi, LEGO-rakentelu, narratiivisuus	
Sivumäärä 36 + 1	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä)	
Ohjaavan opettajan nimi Lea Saari-Kääriäinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja

DESCRIPTION

 MAMK University of Applied Sciences	Date of the bachelor's thesis 09.04.2015
Author(s) Huovinen Niina Koponen Sari	Degree programme and option Degree Programme in Social Work Bachelor Of Social Services
Name of the bachelor's thesis What Makes a House a Home? Children's Views on the Values of Home	
Abstract <p>The study was carried out in one preschool group in the municipality of Leppävirta. Seven 6-7-year-old children participated in the study. Our goal was to find out children's values and views about home. The study questions were: what makes a house a home, and what kind of non-material values a child associates with the feeling of home. Another aim was to find out what kind of capabilities preschool-aged children have for understanding and handling abstract concepts, such as values.</p> <p>This thesis consists of a theory section and an functional element. The theory section discusses the definitions of home, values, and family, as well as the growth and development of a 6-7-year-old child. The methods used were building with Legos and narrativity. As the functional element, the children used the Legos to build things that describe their values associated with home. After this, we conducted interviews with each child, where they told us about their finished work.</p> <p>Due to the small sample size, the results cannot be generalized. Since the results are composed of children's personal experiences, they are valuable in and of themselves. The children felt that the most important values of home were their family members, time spent together as a family, having meals together, and food. The study showed that abstract concepts are challenging for a preschool-aged child.</p>	
Subject headings, (keywords) home, values, six to seven year old child, LEGO building, narrativity	
Pages 36 + 1	Language Finnish
Remarks, notes on appendices	
Tutor Lea Saari-Kääriäinen	Bachelor's thesis assigned by

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia lasten arvokäsityksiä kodista. Tutkimus paneutui kysymykseen, mikä tekee talosta kodin ja millaisia ei-aineellisia arvoja lapsi yhdistää tunteeseen kodista. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, millaiset kyvyt esikouluikäisillä on käsitellä ja ymmärtää abstrakteja käsitteitä, kuten arvoja. Kiinnostuksemme aiheeseen nousi tekemästämme työstä lasten parissa.

Tarjosimme opinnäytetyömme ideaa eräälle Leppävirran päiväkodin esikouluryhmälle. Päiväkodin henkilöstön kiinnostus tutkittavasta aiheesta ja menetelmästä mahdollisti opinnäytetyön toteutumisen kyseisessä päiväkodissa. Päiväkodin konkreettinen rooli oli toiminnallisen osuuden tilan tarjoaja. Lisäksi päiväkodin henkilökunta toimi tiedottajana perheiden ja tutkijoiden välillä. Tutkimusryhmä koostui seitsemästä 6–7-vuotiaasta tytöstä ja pojasta.

Tutkimuksemme koostui teoriaosuudesta sekä toiminnallisesta osuudesta. Teoriaosuus sisältää tutkimuksemme pääaiheiden ja käsitteiden teoreettisen näkökulman. Pääaihetamme ovat koti, arvot, perhe sekä esikouluikäisen lapsen kasvu ja kehitys. Toiminnallinen osuus koostui lego-rakentelusta ja narratiivisuudesta, eli lasten kerronnasta, jotka ovat myös käsitelty työmme teoriaosuudessa. Toiminnallisessa osuudessa lapset rakensivat legoista kodin arvoja kuvaavia asioita. Rakentamisen jälkeen lapset kertoivat tutkijoille tekemästään rakennelmasta. Tutkimuksen tulokset muodostuivat lasten rakennelmien ja kerronnan perusteella.

Käsityksemme mukaan vanhemmilla on usein vahvoja olettamuksia siitä, että he tietävät mitä lapsi tarvitsee kodissa. Me tahdoimme antaa lapsille mahdollisuuden kertoa itse, mitä lapset pitävät aidosti arvokkaana kodeissaan. Tutkimuksen pohjalta noussutta tietoa voidaan hyödyntää varhaiskasvatustyössä, kuten vanhempainilloissa sekä kasvatuskumppanuuden muilla osa-alueilla. Lisäksi tahdoimme antaa kasvatustyön sektoreilla työskenteleville ammattilaisille mahdollisuuden nähdä, kuinka lego-työskentelyä voidaan käyttää vaihtoehtoisena menetelmänä lapsen kuuntelemisessa.

Legot ovat olleet vahvasti läsnä toisen opinnäytetyön tekijän ammatissa toteuttaessaan lapsille opetus- ja vapaa-ajantuokioita. Hänen työssään käyttämä lego-rakentelu ei ole aiemmin pohjautunut teorioihin tai tutkimuksiin. Tämän tutkimuksen kautta saimme

teoreettista vahvistusta siitä, kuinka lego-rakentelu ja kerronta toimivat yhdistettyinä menetelminä sosionomin ammatissa esimerkiksi lastensuojelun sekä kasvatus- ja perhetyön parissa.

2 KOTI

Määritelläkseen kodin, Suikkanen (2010, 9) lähtee liikkeelle siitä, että kokemuksia kodista on yhtä monta, kuin on kokijaakin. Koti on jokaiselle yksilöllinen, erilainen ja oma. Yksilöllisille kotikäsiyksille yhtenevä piirre on sen merkityksellisyys ja olennaisuus. Koti voidaan nähdä tilana (fyysisyys) sekä tunnetilana (emotionaalisuus), jossa elämme arkeamme.

Fyysinen ulottuvuus kodista on se materiaallinen yksilöllisesti muovautunut tila, jossa elämme. Fyysisen tilan, asioiden ja esineiden ohella kodinomaisuudelle on merkityksellistä tilan aiheuttamat tuntemukset ja aistimukset. Äänimaailmaan, tekstuureihin, tuoksuun ja visuaalisuuteen voidaan vaikuttaa muun muassa somistamalla ja sisustamalla, lisätäkseen kodinomaisuutta. (Vilkko 2010, 35, 49.)

Mikä tahansa fyysinen tila ei tunnu kodilta ilman, että kyseiseen tilaan ja sen esineisiin liittyy muistoja ja tunnesidettä. Fyysinen ja materiaallinen koti saa merkityksensä vasta, kun olemme monin aistein, tuntein, mielikuvin ja muistoin kiintyneet paikkaan. Kodin emotionaalinen ulottuvuus voidaan ajatella muodostuvan edellä mainittujen tuntemusten kokonaisuudesta – tunnesiteestä paikkaan. (Vilkko 2010, 36, 46–47.) Elgbacka (2013, 20) kiteyttää kodin emotionaalisen piirteen lausahdukseen ”koti on siellä, missä sydän on”.

Fyysisen ja emotionaalisen tilan lisäksi Autonen-Vaaranieniemi (2009, 30) lähestyy kotia sosiaalisten suhteiden toimintaympäristönä. Kodin keskeisimpinä sosiaalisina suhteina pidetään perhesuhteita. Myös Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 205–206) korostaa perheen merkitystä kodin määritelmässä sekä tutkii kotia myös lapsen näkökulmasta. Koti on fyysinen paikka, jonka muodostaa perheenjäsenten keskinäiset suhteet. Jokainen perheenjäsen vaikuttaa toiminnallaan oleellisesti siihen, millainen paikka koti on. Lapsi määrittää kodin usein paikaksi, josta hän löytää lähimmäisensä – vanhemmat, sisarukset jopa lemmikit. Lisäksi koti tarjoaa lapselle paikan, jossa hänen leikeilleen

on tilaa ja mahdollisuuksia. Koti ympäristönä koetaan vapaammaksi kuin esimerkiksi päiväkotia. Kotona toimintaa ohjaavia sääntöjä on vähemmän ja tilasta toiseen liikkumista ei ole rajoitettu.

3 ARVOT

Arvot kuvastavat, mikä ihmiselle pohjimmiltaan on tärkeää. Arvoja ilmaistaan muun muassa sanallisissa toteamuksissa, mutta ennen kaikkea teoissa. Arvot ohjaavat (mutta eivät määrää) ihmisen käyttäytymistä. Yleinen käsitys on, että arvo on ihmisen käsitys hyvästä ja tavoittelemisen arvoisesta. (Aadland 1993, 45.)

Arvot ovat opittuja, kulttuurisesti hyväksytyjä elämää ohjaavia päämääriä. Niihin turvaudutaan vaikeissa valintatilanteissa, joissa rutiineista ei ole apua. Arvoissa, kuten muissakin motiiveissa, on kaksi komponenttia, tieto ja tunne. Tieto ohjaa valitsemaan oikean suunnan ja tunne virittää halun päästä perille.

(Puohiniemi & Nyman 2007, Keskeisiä käsitteitä X)

Häyry ja Häyry (1997, 6) tuovat arvojen abstraktiuden esille sanoin;

Arvot eivät ole näkyviä eivätkä kuuluvia, eikä niitä voi maistaa eikä koskettaa. - - ainakaan arvot eivät ole luonteeltaan sellaisten ymmärrettävästi olemassa olevien esineiden kuin puiden ja kivien kaltaisia.

Puohiniemen (2002, 95–96) mukaan arvoihin vaikuttaa oleellisesti yksilön ikä ja eletty aika. Sukupolvien väliset arvoerot selittyvät yksinkertaisuudessaan sillä, että eriikäiset ihmiset ovat eläneet historiallisesti eri aikoina, eli heidän elämäkokemuksensa ovat erilaisia. Tutkimuksen mukaan yleinen arvoero eri ikäryhmien välillä on, että nuoria ohjaa oman mielihyvän tavoittelu ja iäkkäillä perinteet ovat arvossa. Aadlandin (1993, 48) mukaan myös elämännäkemyksellämme, uskonnollamme ja ideologiallamme on vaikutus arvoihimme, sillä arvot nousevat maailmankuvastamme. Lapsen arvomaailma muovautuu noin kahteentoista ikävuoteen tullessa ja siihen mennessä omaksutut arvot, asenteet ja moraali pysyvät melko muuttumattomina tulevaisuudessa (Aiola & Tarsalainen 2003, 38). Kodin merkitys arvojen ja toimintamallien opettajana kiteytyy Salon (2011) ajatukseen:

Lapset sisäistävät kodin toimintamallit ja arvomaailma, ovat ne sitten hyvän elämän kannalta ihanteellisia tai eivät.

Yhteiskuntamme arvottomuudesta Heikkilän ja Luumin (2003, 145) mukaan kielii lisääntynyt pahoinvointi, joka purkautuu väkivaltana, rikollisuutena sekä levottomuutena. Tähän on tultu, koska kiire ja suorittaminen vievät aikaa yksilön tärkeimmältä yhteisöltä – perheeltä. Kun perhe-elämä on aikataulutettua yksilöiden töiden, harrastusten ja omien mieltymysten mukaan, ei perheen yhteiselle ajalle arvokasvatukselle jää tilaa. Kun ei ole yhteistä aikaa, perheen, suvun ja kylän paikan lapsen elämässä korvaavat helposti kaupallisuuden, viihteen ja elektroniikan tuotteet.

4 PERHE

Virallisesti perheiksi tilastoidaan avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, sekä heidän samassa taloudessa asuvat naimattomat lapset. Myös toinen vanhemmista lapsineen sekä avio- tai avopuolisot ja parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia luetaan perheiksi. (Tilastokeskus, perhe)

Törrösen (2012, 20) mukaan Suomessa perhettä ja parisuhdetta arvostetaan, mistä kertoo se, että avo- tai avioliitto sekä perheet ovat säilyneet keskeisinä yhteiskuntamme järjestelminä. Perheet ovat yksiköitä, jotka ovat aina osa yhteiskuntaa. Yhteiskunta ja perhe ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Esimerkiksi yhteiskunnan taloudellinen ja poliittinen tilanne voi heijastua perheiden rakenteisiin ja hyvinvointiin. (Karling ym. 2008, 22–23.)

Karlingin ym. (2008, 23) mukaan perhekäsitettä voidaan lähestyä viidestä näkökulmasta:

- 1) **koti:** saman katon alla asuva yhteisö
- 2) **parisuhde:** perheeseen liitetään usein mielikuva kahden eri tai samaa sukupuolta olevan aikuisen välinen suhde, jossa vallitsee tasapuolinen valta ja rakkaus
- 3) **sukupolvet:** vastuu kasvatuksesta ja perheestä huolehtimisesta sekä suvun jatkamisesta
- 4) **sukulaisuussuhteet:** keskenään sukua olevien ihmisten yhteisö

- 5) **talous:** yksikkö, jossa jäsenillä on vastuu osallistua perheen talouden hyvinvoinnin edistämiseen.

Lapsiperheeksi katsotaan perhe, jossa on vähintään yksi alle 18-vuotias kotona asuva lapsi. Yleisimpiä lapsiperhemuotoja ovat perheet, joissa huoltajat ovat avio- tai avoliitossa. Avioliittojen suhteellinen osuus lapsiperheissä on vuosien mittaan ollut laskussa ja avoliitot ja muut perhemallit, kuten yksinhuoltajuus, puolestaan yleistyneet. Kuitenkin valtaosan lapsiperheistä muodostuvat edelleen avioliitossa olevista pareista ja heidän lapsistaan. (Karling ym. 2008, 23–24)

Cacciatore (2010) käsittelee artikkelissaan *Lapsi ja perhe* perhettä lapsen näkökulmasta. Perheellä on äärimmäisen tärkeä sija lapsen elämässä ja sen merkitys muuttuu kasvun ja kehityksen myötä. Varhaisvuosina lapsi on täysin riippuvainen perheestään ja sen hoidosta ja huolenpidosta. Iän myötä lapsi itsenäistyy ja saa perheen rinnalle muita verkostoja, kuten harrastukset ja koulu.

Lapsi ei määritä perhettään virallisten määritelmien perusteella vaan sen pohjalta, mitä hän tuntee. Lapsen mieltämään perheeseen lukeutuvat usein ne henkilöt, joihin hän voi luottaa. Tällainen ajattelu laajentaa yleistä perhekäsitystä samassa taloudessa asuvista ihmisistä aina läheisiin ihmissuhteisiin, isovanhempiin, ystäviin ja sukulaisiin asti. Lapsen perhekäsitys on henkilökohtainen ja sen saa selville kysymällä sitä suoraan lapselta. (Cacciatore 2010.)

Lapsi tasapainoilee vanhempien hoivan tarpeen ja itse pärjäämisen välillä. Lapsi on tyypillisesti riippuvainen vanhemmistaan, mutta samanaikaisesti tuntee tarvetta selviytyä monista arjen askareista itsenäisesti. Lapsilähtöinen vanhempi rohkenee vaatia lapselta iän ja kehitystason mukaisia odotuksia, mikä tukee lapsen halua pärjätä itse. Lapsilähtöisesti ajatteleva vanhempi ymmärtää myös antaa lapselle rakkautta, läheisyyttä ja sopivasti rajoja. (Kronquist & Pulkkinen 2007, 159–160.) Jalovaaran (2005, 82) mukaan rakkauden ja ajan saaminen vanhemmilta on lapsen oikeus. Valitettavasti tutkimukset ovat osoittaneet, että nyky-yhteiskunnan kiire ja vaatimukset verottavat myös perheiden laadullista yhteistä aikaa. Lapsi ei koe aikuista turvalliseksi ja rakastavaksi, jos tällä ei ole riittävästi aikaa toimia hänen kanssaan.

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista (1991) pyrkii turvaamaan jokaisen lapsen oikeuden kotiin ja perheeseen, joissa hän saa toteuttaa omaa itseään ja kokee olonsa turvalliseksi. Lapsen tulisi saada kasvaa ja kehittyä onnellisuuden, rakkauden ja turvallisuuden ympäröimänä tasapainoiseksi ihmiseksi. Suomessa sopimus astui voimaan 1991 (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista).

5 LAPSEN KASVU JA KEHITYS - ESIKOULUIKÄ

5.1 Ajattelun kehitys

Karling ym. (2008, 138–139) ovat koonneet Jean Piaget’in teoriaa lapsen ajattelun kehityksestä. Piaget’in mukaan esikouluikäinen lapsi elää esioperationaalisen ja konkreettisen operaation kauden välimaastossa. Esioperationaalinen kausi päättyy noin 6–7 vuoden iässä ja konkreettisen operaation vaihe alkaa seitsemänvuotiaana. Esioperationaalisella kaudella lapsella on kyky ilmaista itseään sanallisesti. Teorian mukaan tälle ikäkaudelle on tyypillistä, että lapsi kertoo ääneen tekemisistään, mikä helpottaa asioiden oivaltamista ja vuorovaikutustilanteita.

Kouluikään kynnyksellä lapsi harjaantuu luokittelemaan ala- ja yläkäsitteitä, toimimaan johdonmukaisemmin sekä käsittelemään asioita muiden näkökulmasta. Ajattelulle tyypillistä tässä vaiheessa on sen konkreettisuus, mikä ilmenee abstraktien käsitteiden haasteellisuutena. Nämä ominaisuudet kuuluvat Piaget’in mukaan konkreettisen operaation vaiheeseen. (Karling ym. 2008, 138–139.)

Lapsen ajattelun kehitys on riippuvainen siitä, millaisia elämyksiä ja kokemuksia lapselle on ehtinyt kertyä. Kouluikään tullessa lapsi oppii erottamaan sadun todellisuudesta. Todellisuus herättää lapsen luontaisen mielenkiinnon tutkimiseen ja tiedon keruuseen siitä, millaisia asioita todellisuus pitää sisällään. (Rödstam 1992, 38.) Esikouluikäinen on Kahrin (2003, 37) mukaan tiedonhaluinen oivaltaja. Lapsi pohtii muun muassa moraalisia ja eettisiä asioita, kuten hyvän ja pahan eroja ja sitä, mikä on oikein ja mikä väärin. Ajatteluun kannustava aikuinen saa lapsesta hyvän keskustelukumppanin ja lapsi saa tilaisuuksia keskusteluun. Keskustelut vahvistavat lapsen käsitteellistä ajattelukykyä.

5.2 Tunne-elämän kehitys

Tunteet ovat läsnä ihmisen elämän alkutaipaleelta saakka ja ovat keskeinen osa ihmisten välistä vuorovaikutusta. Tunne-elämän kehitys alkaa vauvan ja vanhemman ensi-kontakteista, joihin kuuluu katsekontaktit, ääntelyt, liikehännät. (Sinkkonen & Kalland 2011, 19–20.) Pienen lapsen kyky säädellä ja kestää tunteita on aluksi varsin kehittymätön (Kronquist & Pulkkinen 2007, 99). Pienin askelin lapsi oppii tunteistaan ja niiden säätelystä vanhemman kautta. Vanhemman tehtävänä on seurata lapsensa mielialoja ja ohjata toimintaansa niiden pohjalta. Käytännössä vanhempi vahvistaa lapsen myönteisiä tunteita ja lievittää negatiivisia. (Keltikangas-Järvinen 2012, 27.)

Stern (1985) on jaotellut tunteet kahteen luokkaan; vitaliteettitunteisiin ja kategorisiin tunteisiin. Vitaliteettitunteet viestivät kehon fyysisistä tapahtumista, asennoista sekä tuntemuksista. Kategoriset tunteet ovat puolestaan psyykkisiä tunnekokemuksia, kuten iloa, surua ja vihaa. Tunteet ovat reagointia erilaisiin ärsykkeisiin, jotka käsitellään aivoissa. Tunnekokemusten työstämisessä, erityisesti tunteita ilmaisevien eleiden ja ilmeiden tunnistamisessa, ensisijaisen tärkeänä pidetään oikeaa aivopuoliskoa. (Sinkkonen & Kalland 2011, 19, 21.)

Tunteita ilmaistakseen ja käsitelläkseen lapsi tarvitsee tukemista, opetusta sekä esimerkkejä. Tässä aikuinen on avainasemassa tunnekasvattajana (Isokorpi 2004, 127.) Hyvä tunnekasvattaja on aikuinen, joka tuntee itsensä ja on tasapainossa omien tunteidensa kanssa (Kalliomäki 2010, 6). Tunnekasvatuksen tehtävä ei ole taannuttaa lapsen tunteita vaan vahvistaa häntä tuntemaan tunteita aidosti ja sopivalla tavalla (Puolimatka 2011, 43). Vahvistamalla ja tukemalla lasta monenlaisten tunteiden ilmaisuun ja kokemiseen luomme lapsen elämälle vankkaa pohjaa. Puolestaan tunteiden rajoittaminen torjuu lasta tutustumaan itseensä ja jättää hänet tunteittensa valtaan. (Wright & Oliver 1998, 31.)

5.3 Puheen kehitys

Pienestä pitäen lapsella on luontainen kiinnostus ympäristöönsä. Lapsi havainnoi ympäröivää maailmaa ja etsii paikkaansa siinä. Kielellisten taitojen hallinta tukee ajattelutoiminnan kehitystä ja syventää kommunikoinnin taitoja. (VASU 2005, 19.) Lyytisen (2014) mukaan kieli on lapselle väline, jonka kautta hänen sosiaalisuus, tunteet ja

ajatukset voidaan välittää muille. Kuusivuotias hallitsee keskimäärin yli 10 000 sanaa sekä pystyy nimeämään erilaisia asioita ja symboleja vaivattomasti. Hän hallitsee vuorovaikutuksen perusteet, kuten kuuntelun, tarkentavat kysymykset kuulemastaan, vuoropuhelun sekä toimimisen annettujen ohjeiden mukaan.

Esikouluikäisen puhe on yleensä sujuvaa ja aktiivista. Tässä iässä lapsi on luonnostaan kiinnostunut kirjaimista, numeroista ja lyhyistä teksteistä. Myös itse kehittelemien tarinoiden ja satujen kertominen on mieluista. Kahri (2003, 35) painottaa, että esikoululaisen kanssa on syytä lukea runsaasti, jotta puhe ja ajattelukyky saavat aktiivista harjoitusta. Myös liikunnan, leikin, erilaisten asioiden tutkimisen ja taiteen kokemisen sekä sen toteuttamisen myötä lapsen kielellinen taito vahvistuu ja kehittyy (VASU 2005, 20).

Leivon (2001) mukaan esikouluikäisellä voi olla haasteita ymmärtää kielen monitulkintaisuutta. Haasteita asettavat etenkin ironia, huumori ja abstraktit käsitteet. Esimerkiksi ilmaisu *silmiinpistävä* saattaa lapselle tarkoittaa konkreettista silmää pistävää tikkua. Abstraktien käsitysten ymmärrys ja käyttö alkaa yleistymään alakouluikässä ja niiden hallinta kehittyy läpi elämän.

Lapsi tarvitsee virikkeellisen ympäristön sekä aktiivista toimintaa, jonka yhteydessä hän voi esteittä tehdä havaintoja sekä puhutusta että kirjoitetusta kielestä. Kyseisen aktivoivan ympäristön sekä toiminnan järjestäminen on kasvattajan vastuu. Lisäksi kasvattajan tulee tarjota malleja kielen ja käsitteiden käytöstä ja käyttää itse kieltä, jota lapsi ymmärtää. (VASU 2005, 20.)

5.4 Motoristen taitojen kehitys

Kouluun lähtevän lapsen fyysinen kasvu on tasaista varhaislapsuuden tai murrosiän kasvuun verrattuna. Tässä ikävaiheessa lapsen lihaksisto ja fyysiset voimat vahvistuvat sekä kehonhallinta ja ketteryys lisääntyvät. Koulunsa aloittavilla lapsilla kehitys on yksilöllistä, mikä voi ilmetä huomattavina eroina pituuskasvussa sekä fyysisissä taidoissa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 134.)

Kouluikäen tultaessa lapset oppivat hallitsemaan omaa kehoaan yhä paremmin ja he omaksuvat paljon uusia motorisia taitoja. Motoriikka ja sen kehitys jaetaan tyypillises-

ti karkea- ja hienomotorisiin taitoihin. Hienomotoriikka on pienten lihasten toimintaa ja karkeamotoriikka puolestaan suurten lihasryhmien hallintaa. Karkeamotoriikkaa vahvistaa monet liikunnalliset harrastukset kuten uinti, luistelu ja polkupyöräily. Näiden lajien hallinnan ja karkeamotorisen kehityksen lähtökohtana on lapsen kyky koordinoida omaa lihaksistoaan hallitusti. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 134.)

Hienomotoristen taitojen kehityksessä oleellinen asia on myeliini, eli hermosoluja ympäröivä rasvatuppi. Myeliinien lisääntyminen liittyy hienomotoriikan kehitykseen siten, että myeliinit helpottavat hermosolujen keskeisten impulssien nopeaa siirtymistä, mikä puolestaan parantaa motorista koordinaatiota. Koulumaailmaan siirryttäessä esikouluikäisiltä odotetaan monia hienomotorisia taitoja, kuten kengännauhojen sitomista sekä kykyä napittaa vaatteensa, eli sorminäppäryyttä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 135.) Eronen ym. (2001, 89) muistuttavat, että lapsen silmän ja käden yhteistyön sekä etäisyyksien hahmottamisen taidot eivät ole valmiita hetkessä, vaan ne kehittyvät aina nuoruusikään asti. Lisäksi motoristen taitojen kehityksellä on yhteys lapsen minäkuvaan. Liikunnalliset sekä motorisesti lahjakkaat lapset ovat tyypillisesti suosittuja leikki- ja joukkuetovereita, millä on nähty olevan positiivinen vaikutus lapsen minäkuvalle.

6 NARRATIIVISUUS

Narratiivisuuden käsite juontaa juurensa latinan kielestä, jossa sana ”narratio” tarkoittaa kertomusta ja ”narrare” kertomista. Suomen kielessä nämä käsitteet ovat vakiintuneet sanoiksi tarina ja kertomus. Tarinan kerronnassa on oleellista huomata, että tarinat ja kertomukset ovat kytköksissä kertojan omiin kokemuksiin. Tarina saa vaikutteita henkilökohtaisista tunteista, tuntemuksista, tunnelmista ja muistoista. Kertomusten kautta voimme kertoa omaa tarinaamme ja täyttää tarpeemme tulla kuulluksi. (Mäki-salo-ropponen 2007, 11.)

Narratiivisen tutkimuksen lähtökohtaisena ideana on jäsentää kerrottua tarinaa. Narratiivisuudelle on ominaista lähestymistapa, jossa kertomukset ovat tiedon tuottamisen ja jakamisen välineitä. Kerronnan kautta ihminen jäsentää omaa ajatustaan itsestään, asioista ja asioiden yhteyksistä sekä pystyy jakamaan omia näkemyksiään muille. Narratiivisessa tutkimuksessa tieto kerätään siten, että pyrkimyksenä on ymmärtää yksi-

löitä heidän itse tuottamien tarinoiden kautta. Tarinoiden keruumenetelmiä ovat esimerkiksi haastattelut, päiväkirjat, muistelmat, elämänkerrat ja kirjeet. (Hirsjärvi ym. 2010, 217–219.)

Rauhala & Vikström (2014, 53–54) toteavat, että ihminen ei elä päivääkään kohtaamatta tarinaa. Jokainen päivä sisältää tarinoita arjen kulusta ja ihmisistä. Jokapäiväisessä elämässä kohtaamme tarinoita muun muassa keskusteluissa, uutisartikkeleissa, musiikkilyriikoissa ja jopa unissa. Emme ainoastaan kohtaa tai vastaanota tarinoita, vaan tuotamme niitä myös itse.

Myös lapset toimivat aktiivisina tarinoiden tuottajina. Lapsien tarinankerronta on tyyppisesti kytköksissä nykyhetkeen ja se saa vaikutteita koti-, päiväkoti-, koulu-, harrastus- ja toverimaailmasta. Kertoessaan tarinaa lapsella on mahdollisuus tulla kuulukuksi ja ymmärretyksi, sekä jäsentää tunteja ja käsityksiä omasta itsestään. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 151.) Tarinointi lisää luottamusta omiin kykyihin ja rohkaisee aktiiviseen itsensä ilmaisuun. Lisäksi tarinoiden kautta lapsella on mahdollisuus tutustua maailmaan, sen ihmisiin ja kulttuureihin sekä harjoittaa kuuntelutaitoja. (VASU 2005, 19.)

Luumi (2006, 28–30) tuo esille kehityksen vaikutuksia ihmisten tarinankerrontaan ja sen kulttuuriin. Ennen vanhaan tieto kulki suullisen viestinnän ja tarinoiden muodossa kokeneemmilta henkilöiltä niille, jotka asiasta olivat kiinnostuneita. Esimerkiksi vieraista kansoista ja maista oli mahdollista kuulla niiltä, jotka olivat niissä matkanneet. Kuten sananlaskussa sanotaan ”Sillä, joka on matkustanut, on aina kerrottavaa”, kuvaa havainnollisesti tuon ajan tiedonkulkua. Nykyihmisen tarinankerronnallisten taitojen heikkeneminen johtuu siitä, että meillä ei ole tarvetta käyttää tarinoita tiedon siirtämisessä siinä määrin kuin ennen. Nykyään suullista kertomista korvaamassa ovat lukuisat apuvälineet kuten kirjat, äänilevyt, radiot, televisiot ja elokuvat.

7 LEGO

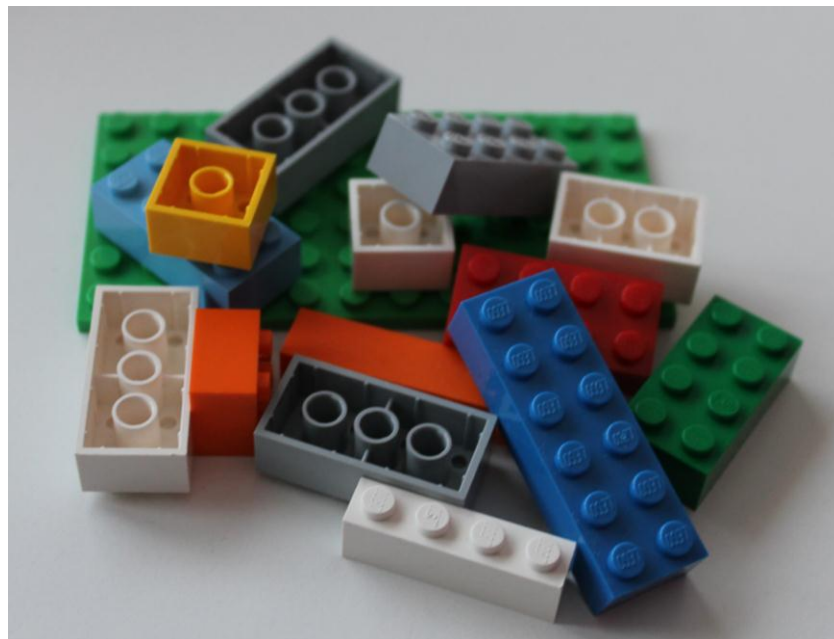
Legot ovat Lego Groupin tuottama globaalisti tunnettu rakennus- ja leikkikalusarja lapsille. Legon nimi juontaa juurensa tanskan kielisten sanojen ”leg godt” -sanojen kahden ensimmäisen kirjaimen yhdistelmästä. ”Leg godt” tarkoittaa suomeksi ”leiki

hyvin”. Legon perusmalli on suorakaiteen muotoinen palikka, joita voi yhdistellä toisiinsa palikoiden yhteensopivan muodon ansiosta. Legopalikoista on mahdollista rakentaa yhä uudelleen ja uudelleen rakennelmia joko pakkausohjeen tai oman mielikuvituksen mukaan. (LEGO Groupin historia.)

7.1 Legon historia

Lego-yhtiön perustaja on tanskalainen puuseppä Ole Kirk Christiansen (s.1891–k.1958), joka laajensi puusepän toimenkuvaansa lelutuotantoon vuonna 1932. Vuonna 1947 Lego-yhtiö aloitti muovisten leikkikalujen tuotannon. Nykypäivän legopalikoiden edeltäjät, itsetarttuvat rakennuspalikat, valmistuivat 1949. Legopalikoiden keksijä oli Ole Kirk Christiansenin poika Godtfred Kirk Christiansen. (Devereux 1999, 9–13.)

Lego-palikoiden niin sanottu nuppi- ja putki -kiinnitysjärjestelmä, joka on esitetty kuvassa 1, keksittiin 1957 ja se patentoitiin ja laitettiin myyntiin 1958. Legopalikoiden yläpinnoissa on nuppeja, jotka kiinnittyvät hyvin alapinnan onttoihin putkirakenteisiin. Nuppi- putkikiinnitys mahdollistaa monimuotoisempien ja vankempien rakennelmien valmistamisen kuin alkuperäiset ja ensimmäiset legopalikat. (Devereux 1999, 14–15.)

7.2 Lego Serious Play -metodi

Lego Serious Play (LSP) on metodi, jonka kehittäjiä ovat Johan Roos sekä Bart Victor. Metodi on luotu kehittämään liiketoimintaa ja sen työvälineinä toimii legopalikat. Legojen tehtävänä on tuoda ajatustasolla oleva asia näkyväksi ja lisätä leikinomaisuuden kautta mielikuvituksen tarjoamia mahdollisuuksia ja ideoita. Kyseinen metodi on todettu parhaiten toimivaksi organisaatioiden erilaisissa tilanteissa kuten tavoitteiden asettamisessa, yhteistyön kehittämisessä työyhteisössä, innovoinnissa, tuotekehityksessä sekä johtajuudessa. (Heikkinen & Nemilentsev 2014.)

Heikkinen ja Nemilentsev (2014) listaavat Lego Serious Play -metodin etuina pidettäviksi seikoiksi seuraavat asiat:

- yksilöiden näkemykset ja hiljainen tieto on mahdollista tuoda esille
- yksilöiden ideoiden jakaminen ja yhdistäminen lisää uusia mahdollisuuksia
- uuden tiedon omaksumisen mahdollisuus ja kokonaiskuvan ymmärrys lisääntyy
- aktiivisen osallistumisen ja kuulluksi tulemisen on osoitettu lisäävän ryhmän jäsenten sitoutumista yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Lego Serious Play -menetelmällä toteutettu työskentely etenee vaiheittain. Vaihteita on kolme, josta ensimmäinen on haasteen esitys. Haaste koostuu kysymyksestä, johon yksilön on löydettävä ratkaisu seuraavassa vaiheessa. Työskentelyn toinen vaihe on rakentaminen, jossa yksilö tuo esille oman vastauksensa esitettyyn haasteeseen. Rakentaminen toteutetaan tyypillisesti itsenäisesti. Kolmannessa eli viimeisessä vaiheessa rakentaja saa tilaisuuden kertoa omasta työstään ja sen yksityiskohdista muille ryhmän jäsenille. Näin ollen jokainen saa mielipiteensä kuulluksi, eikä passiivinen sivusta seuraaminen mahdollistu. Jakamalla tietoa ja näkemyksiä haasteeseen saadaan useampia ratkaisuvaihtoehtoja. Jakamisvaihe noudattaa etikettiä, jonka mukaan kuullulla on oikeus esittää kysymyksiä, mutta ei kyseenalaistaa toisten töitä. Osallistujien tulee muistaa, ettei ole yhtä ainoaa oikeaa vastausta. (Heikkinen & Nemilentsev 2014.)

8 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tavoitteena oli tutkia sitä, millaisia arvoja 6–7-vuotias lapsi yhdistää käsitteeseen kodista ja millaisia ei aineellisia elementtejä lapsi tarvitse tunteakseen talon kodiksi. Halusimme lapsen käyttävän symboliikkaa, emme heidän keskittyvän kodissa sijaitseviin asioihin, esineisiin ja yksityiskohtiin. Suomenkielessä symbolin yleisempi käsite ja synonyymi on vertauskuva. Symbolit eli vertauskuvat antavat abstrakteille asioille konkreettisen muodon. Esimerkiksi muotona sydän kuvastaa rakkautta. (Suomisana-kirja.fi)

Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, millaiset kyvyt esikouluikäisellä on hahmottaa konkreettinen abstraktista ajattelumaailmasta. Pyrkimyksenä oli kannustaa lasta pohtimaan syvempiä, ei aineellisia arvoja kodissa, esimerkiksi turvallisuutta ja läheisyyttä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Mikä lapsen mielestä tekee talosta kodin?
2. Millaisia ei aineellisia arvoja lapsi yhdistää käsitteeseen kodista?
3. Millaiset valmiudet esikouluikäisellä on ymmärtää abstrakteja käsitteitä, kuten arvoja?

8.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen ideana on kuvata todellista elämää kokonaisvaltaisesti. Tyypillisesti tutkimuskohteena ovat ihmiset, jotka toimivat todellisessa elämänympäristössään. (Hirsjärvi ym. 2010, 160–165.) Laadullinen tutkimus pyrkii hahmottamaan ja ymmärtämään yksilöllisiä ilmiöitä, tapahtumia, ympäristöjä ja toimintoja. Laadullinen tutkimus tuottaa subjektiivista tietoa, jota ei ole mielekästä muuttaa numeeriseen muotoon eikä tuloksia ole tarkoituksenmukaista yleistää. Tutkimusaineistosta muodostuu ainutkertainen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.) Meidän pyrkimyksenämme oli tavoittaa lasten ajatus heille tärkeistä kodin arvoista.

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimukseen valikoituu henkilöt, jotka ovat oman asiansa asiantuntijoita. Tutkimusjoukkoa ei valita satunnaisotoksen mene-

telmällä, vaan se valitaan harkitusti. Aineistoa kerätään menetelmin, joilla tutkittavien ääni ja näkökulma tulevat kuulluiksi. Näitä menetelmiä ovat muun muassa haastattelu, havainnointi ja dokumentointi. Lisäksi laadullinen tutkimus on luonteeltaan joustavaa ja olosuhteiden mukaan muokkautuvaa. (Hirsjärvi ym. 2010, 164.)

8.2 Aiemmat tutkimukset

Mielenkiintoinen ja mielestämme tutkimustamme lähinnä on Jenni Elgbackan (2013) opinnäytetyö: ”Koti on paikka, minne voi mennä ja sulkea ovet perässään”: Lastensuojeluyksiossä asuvien nuorten ja työntekijöiden määritelmiä kodista ja kokemuksia yksikön kodinomaisuudesta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia määritelmiä nuoret ja työntekijät antavat kodille ja millaiseksi he tunsivat lastensuojeluyksikön kodinomaisuuden. Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelulla ja päänäkökulmina oli kodin määritelmä sekä kodinomaisuutta edistävät ja estävät ominaisuudet lastensuojeluyksiossä. Merkittävimpänä tutkimustuloksena nousee esille, että koti mielletään turvapaikkana ja läheisillä ihmissuhteilla on merkitystä tähän kokemukseen.

Myös Salon (2011) tutkimuksessa ”Ei kukaan halua tulla hylätyksi kodissaan” Kodin merkitys lastensuojelun sijaishuollon asiakkaiden mielikuvissa ja kokemuksissa on yhtymäkohtia tutkimukseemme. Yhdistävänä tekijänä tutkimuksissamme on koti ja sen merkitykset. Kyseisen tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia lastensuojelun sijaishuollon asiakkaiden näkemyksiä kodista ja heidän kodille antamia merkityksiä. Tutkimus on kvalitatiivinen ja sen aineisto on kerätty teemahaastattelulla, jonka apuna on ollut haastatteluun valmistava kyselylomake. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kokemus kodista on aina subjektiivinen ja elämäntilanteesta sekä persoonasta riippuvainen. Kotiin mielletään ajatus mahdollisuudesta olla oma itsensä, lisäksi merkityksellisinä pidetään kodin ihmisiä ja vallitsevaa ilmapiiriä.

Autonen-Vaaraniemi (2009, 30–31) toteaa, että tutkimuskohteena koti pienen lapsen omien kokemusten ja merkityksenannon näkökulmasta on harvinainen. Mikäli lasten omat kokemukset ja merkityksenannot ovat olleet tutkimuskohteina, on tutkittu tyypillisesti jotain kodin erityistilannetta, kuten vanhempien eroa tai yksinoloa kotona, mutta ei normaaliarkea.

8.3 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys on läsnä kaikissa tutkimusprosessin vaiheissa. Tutkimuksen toteutus tulisi toteuttaa hyvää ja rehellistä käytäntöä noudattaen. (Hirsjärvi ym. 2010, 23–14.) Yleisinä tutkimukselle asetettuina eettisinä velvoitteina pidetään luotettavuutta ja puolueettomuutta suhteessa yleisöön, tuloksiin ja tutkimuskohteisiin. Lähtökohtana tutkimukselle pidetään vapaaehtoisuutta. Tutkimuskohteiden osallistuminen tutkimukseen tulee perustua vapaaehtoiseen suostumukseen. Vapaaehtoisuutta on kunnioitettava silläkin uhalla, että tutkimustulosten yleistettävyyden arvo kärsii. (Uusitalo 1991, 30–31.)

Hyvän eettisen käytännön mukaista on, että ihmistutkimusten tutkimusprosessissa huomioidaan ihmisoikeudet. Tutkimuksen kohderyhmälle on taattava riittävä tieto muun muassa tutkimuksen tavoitteista, menetelmistä ja mahdollisista riskeistä. Lisäksi tutkijan on varmistuttava siitä, että kohderyhmä on varmasti ymmärtänyt tutkimukseen liittyvät seikat ja mistä tutkimuksessa on kyse. Tutkimuksen kautta saatua tietoa ei saa käyttää tai luovuttaa muuhun tarkoitukseen, kuin kohderyhmän kanssa on sovitettu. Myöskään osallistujien nimiä tai identiteettiä ei saa paljastaa, ellei siihen ole erillistä lupaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 140–141) tuovat esille asioita, joista tutkimuksen luotettavuus koostuu. Lähtökohtana luotettavuudelle pidetään tutkimusraportin sisäistä johdonmukaisuutta ja selkeyttä. Selkeässä raportoinnissa tutkija antaa lukijalle riittävästi tietoa tutkimuksen vaiheista, tuloksista ja siitä, kuinka tutkimus on kokonaisuutena toteutettu. Luotettavasta tutkimusraportista käy ilmi; tutkimuksen kohde ja tarkoitus, tutkimuksen tärkeys ja merkitys tutkijalle, aineiston keruu menetelmineen, kohderyhmän kuvaus ja valintaperuste, tutkija-tiedonantajasuhte, tutkimuksen aikataulu, analyysin kuvaus sekä arviointi ja raportointi.

Lähtökohtaisesti pyrimme, että työmme on laadultaan läpinäkyvää ja avointa. Selkeys ja totuudenmukaisuus ovat tavoitteitamme. Tämän opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys tulevat esille seuraavien lukujen yhteydessä.

9 OPPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Tässä luvussa esittelemme työskentelymme vaiheet siinä järjestyksessä, kuin ne ovat toteutettu. Ensin vaiheet ovat taulukon (taulukko 1) omaisesti esiteltyinä, jonka jälkeen tarkemmin avattuina niistä keskeisimmät.

TAULUKKO 1. Opinnäytetyön prosessi

10/2013	Ideaseminaari	Idea seminaari pidettiin 6.10.2013 Mikkelin ammatti- korkeakoululla.
05/2014	Suunnitelmasemi- naari	Suunnitelmaseminaarissa 20.5.2014 esittelimme tar- kennetun ideamme tulevasta työstämme.
05–06/2014	Tutkimuslupa- anomus ja yhteis- työkumppanin so- pimus	<p>Jaoin lupa-anomukset alkuperäisen suunnitelman mukaan erään Leppävirran haja-asutusalueen päivä- kodin lasten vanhemmille 22.5.2014 sekä työntekijöil- le. Lupien vähäisyyden vuoksi jouduimme etsimään uuden yhteistyökumppanin.</p> <p>Leppävirran kunnasta löytyi toinen yhteistyöhaluinen päiväkoti, jonne veimme uudet lupa-anomukset 9.6.2014. Seitsemän perhettä antoi lapsensa osallistua tutkimukseemme. Näistä seitsemästä lapsesta koostui tutkimuskohteemme.</p>
06/2014	Aineiston keruu	Aineisto kerättiin kahdessa toiminnallisessa tuokiossa 2014 kesäkuun 16. ja 17. päivinä.
07/2014	Aineiston litterointi	Muutimme nauhoittamamme videoinnit lasten kerto- muksista kirjalliseen muotoon heinäkuun aikana.
08/2014 –	Kirjoitusprosessi	Kirjoitusvaihe käynnistyi teorian tiedon etsimisellä ja syventämisellä, josta kirjoittaminen edennyt vaiheit- tain.
04/2015	Opinnäytetyön esitys	Esitetty Mikkelissä 9.4.2015. Opponentteina Sanna Juvakka, Marja-Liisa Mutanen sekä Kaisa Huuhtola.

9.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Koska toinen meistä tavoittelee lastentarhanopettajan pätevyyttä, tuli tutkimukseemme osallistuvien lasten sijoittua varhaiskasvatuksen piiriin. Tämän opinnäytetyön kohde-
ryhmäksi valikoituivat 6–7-vuotiaat lapset. Tutkimuksemme myötä saimme arvokasta
tietoa lasten parissa tehtävään työhön, kuten lastensuojeluun, jonka parissa molemmat
näemme työtulevaisuutemme.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan meidän oli määrä toteuttaa tutkimus erään Leppävirran haja-asutusalueen päiväkodin esikouluryhmässä. Päiväkodin henkilökunnalta saamamme tiedon mukaan valtaosa esikouluryhmän lapsista olivat muuttaneet toiselta paikkakunnalta. Mielestämme ulkopaikkakuntalaisuus olisi ollut mielenkiintoinen tutkimuskohde, koska muuttamisen myötä myös koti on muuttunut. Tämä ryhmä ei kuitenkaan päätenyt tutkimuksen kohteeksi, koska lasten vanhemmilta ei saatu riittävästi osallistumislupia.

Kariutuneen suunnitelman saattelemana aloimme kartoittaa muita Leppävirran päiväkoteja, jossa tutkimuksen pystyisi toteuttamaan kesäkuun 2014 aikana. Kartoitus tuotti tulosta ja saimme uuden esikouluryhmän yhteistyökumppaniksemme toisesta päiväkodista. Aloitimme tutkimuksemme jakamalla päiväkodin lasten vanhemmille lupanomukset (Liite 1) kesäkuussa 2014. Lisäksi teimme sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä (Liite 2) päiväkodin kanssa. Tästä päiväkodista saimme seitsemän myöntävää vastatausta, mikä oli riittävä määrä lapsia tutkimuksen toteuttamiseksi.

9.2 Tutkimuksen toteutus ja aineiston keruu

Tutkimuksemme aineisto kerättiin toiminnallisessa tuokiossa. Toiminnallinen osuus koostui lasten motivoinnista, Lego-rakentelusta, töiden kuvaamisesta sekä yksilöhaastatteluiden videoinnista. Tämä työvaihe toteutui kesäkuussa 2014. Toteutimme toiminnallisen osuuden ennen päiväkodin esikoululaisten kesäloman alkua.

Vaikka lapsia oli vain seitsemän, halusimme jakaa heidät vielä kahteen ryhmään, jotta työskentely olisi mahdollisimman rauhallista. Työskentelyyn saimme käyttööme päiväkodin ruokailu-/leikkitilan. Järjestimme tilan siten, että jokaisella lapsella oli oma työskentelytaso, joka oli sijoitettu niin, ettei lapsilla ollut näköyhteyttä keskenään. Täten halusimme varmistaa, että jokaisen työskentely on yksilöllistä.

9.2.1 Motivointivaihe

Motivointivaihe perustui asettamaamme oletukseen siitä, että kodin arvot käsitteenä ovat vielä 6–7-vuotiaille lapsille haasteellisia. Käytännössä tämän vaiheen toteutimme ryhmäkeskusteluna ja mielikuvaharjoitteena. Mielikuvaharjoitteena toimimme esille erilaisia rakennuksia kirkonkylästäimme esimerkiksi ruokakauppa, koulu, kirkko ja sai-

raala. Pyysimme lapsia vertaamaan yleisiä rakennuksia ja omaa kotia. Lapset tunnisti-
vat eroja ja kuin yhdestä suusta lapset totesivat, etteivät edellä mainitut rakennukset
voi olla koteja. Perusteluiksi lapset luettelivat että, näissä paikoissa käy paljon vieraita
ihmisiä, siellä ei ole omaa paikkaa (oma huone).

Kävimme läpi lasten mielikuvia kodin arvoista. Huomasimme, että nämä käsitteet
olivat jossain määrin lapsille vieraita. Lapset mielsivät arvon asiaksi, joka on rahalli-
sesti arvokas. Koska käsitteenä arvo oli vaikea ymmärtää, kysyimme asian toisin; mi-
kä kotona on tärkeää? Lisäksi pohjustimme aihetta luettelemalla asioita, joista toiset
olivat rahallisesti arvokkaita ja toiset puolestaan henkisiä arvoja (esimerkiksi televisio
ja auto vs. turvallisuus ja anteeksianto). Tämä luettelointi auttoi lapsia oivaltamaan,
mistä tehtävässä on kysymys.

9.2.2 Lego-rakentelu

Opinnäytetyömme elementeiksi valikoituivat legot, koska työkokemuksemme pohjalta
olemme havainneet, että ne ovat monipuolinen ja toimiva väline lasten ja nuorten ope-
tustyössä. Koska legojen muotokieli on monen ikäisille lapsille tuttu, se on ollut help-
po yhdistää leikin ohella myös opetukseen. Kahri (2003, 56–58) tukee ajatustemme
siitä, että rakentelu on lapselle ominainen ja miellyttävä tapa toimia. Hänen mukaansa
rakentamiseen lapsi hyödyntää materiaa aina kodin esineistä valmiisiin rakennussar-
joihin esimerkiksi legoihin. Rakenteluleikeissä lapsi saa tehdä ja toimia itse, mikä
usein tarjoaakin suurimman viehätyksen.

Ennen opinnäytetyötämme emme ole hyödyntäneet legoilla työskentelyyn teoriaa,
koska kaikki löytämämme teorian tieto legoista ja tutkimuksista liittyi tekniikanaloihin.
Näin ollen toteutimme tutkimuksemme pohjautuen omiin kokemuksiimme siitä, että
legoja voi käyttää työvälineenä myös henkisten asioiden ja arvojen käsittelyssä. Vasta
toiminnallisen osuutemme jälkeen yllätykseksemme löytyi teoria metodista nimeltä
Lego Serious Play (kts. luku 7.2.).

Tutustuessamme tarkemmin LSP-metodiin ja Heikkisen ja Nemilentsevin (2014) esit-
tamiin LSP-metodin piirteisiin, huomasimme, että kyseisessä metodissa sekä toteut-
tamassamme toiminnallisessa lego-tuokiossa on paljon yhtäläisyyksiä. Molemmissa
lähtökohtana on kysymys, johon vastaus muodostuu konkreettisesti rakentamalla. Tä-

män opinnäytteen otsikon mukaisesti, kysymyksemme lapsille oli, mikä tekee talosta kodin? Sekä LSP-metodissa että tutkimuksessamme työstämisvaihe toteutetaan yksilötehtävänä. Lisäksi yhteneväistä on, että molemmissa tavoissa työvälineenä ovat legot. Legoja käytetään siihen, että mielikuvituksen tuotos rakentuu legoista konkreettisesti näkyväksi. Toteutimme tämän niin, että lapset saivat pussit, jotka sisälsivät muun muassa pohjalevyn, muutamia lego-hahmoja, esineitä ja peruspalikoita. Ohjeistimme lapsia rakentamaan legoista niitä asioita, joita kotona pitää kaikkein tärkeimpinä ja arvokkaina. Rakentamisen jälkeen oli jakamisvaihe, jossa yksilöt saivat kertoa työstään. Työssämme jakamisvaihe toteutui yksilöhaastatteluna, jossa lapsi kertoi tarkasti rakentamastaan työstä. LSP-metodissa jakamisvaihe on luonteeltaan hieman erilainen. Siinä oma työ ja ideat jaetaan muille saman tehtävän suorittaneille. Tämä mahdollistaa tiedon ja uusien ideoiden jakamisen kaikkien kesken. Erona jakamisvaiheissa oli, että meillä tietoa rakennelmista ei jaettu muiden osallistujien kesken, vaan lapset kertoivat työstään vain meille.

9.2.3 Yksilöhaastattelu ja töiden videointi

Esikouluikäistä lasta haastateltaessa on syytä huomioida useampia seikkoja. Näistä seikoista lähtökohtana voidaan pitää lapsen ikää ja kehitystasoa, jotka määrittävät pitkälti sitä, millaisia asioita haastattelussa voidaan käsitellä. Esikoululaisen sanavarasto on vielä suppeahko, joten haastattelijan on hyvä esittää lyhyitä, ytimekkäitä ja lapselle tuttuja käsitteitä sisältäviä kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 129.) Tutkimuksemme osallistuneiden lasten yleisestä kehitystasosta ja tietotaidollisista valmiuksista tietoisina käytimme ikäryhmälle sopivia kysymyksiä ja käsitteitä. Tästä esimerkkinä luvussa 9.2.1 kuvaamamme tilanne, jossa muokkasimme käyttämiämme käsitteitä uudelleen, huomattuaamme, etteivät arvo-käsitteet olleet lapsille tuttuja.

Monelle 6–7-vuotiaalle lapselle vieraan ihmisen paikallaolo saattaa aiheuttaa vierastusta ja hämmennystä, mikä voi estää haastattelun onnistumisen. Tästä syystä onkin suositeltavaa, että lapselle annetaan mahdollisuus tutustua haastattelijaansa etukäteen (Hirsjärvi & Hurme 2000, 130). Me teimme itsemme tutuiksi lapsille vierailemalla päiväkodissa noin viikkoa ennen haastattelua. Tuon vierailun aikana esittelimme itsemme ja kerroimme lapsille, mitä tulemme heidän kanssaan myöhemmin tekemään. Saman tilaisuuden yhteydessä annoimme lupa-anomukset (liite 1) päiväkodin henkilöstölle, joiden kautta lomakkeet saatiin lasten vanhemmille.

Lasten haastattelutilanteiden tukena on käytetty usein lasten piirustuksia. Tästä esimerkkinä Hirsjärvi & Hurme (2000, 130) viittaavat Hurmeen (1986, 1994, 1997a) tutkimuksiin, joissa lapsia on pyydetty piirtämään haastatteluaiheesta ja piirustusten pohjalta tutkijan oli mahdollista esittää kysymyksiään. Mielestämme tutkimuksemme lego-rakentelu on rinnastettavissa piirustuksiin haastattelun tukena.

Meillä oli käytettävissämme kaksi huonetilaa, joissa toisessa toteutettiin lego-työskentely ja toisessa haastattelutilanne. Kun kukin lapsi oli saanut työnsä valmiiksi, siirryimme yhden lapsen kanssa kerrallaan viereiseen huoneeseen, joka oli valmisteltu valokuvaamista, videointia ja haastattelua varten. Haastattelun aikana lastentarhanopettaja valvoi muita lapsia toisessa tilassa. Haastatteluhuoneessa oli pöytä, jonka ääreen asetuimme haastateltavan lapsen kanssa istumaan. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 130) mukaan esikouluikäisen keskittymiskyky voi olla rajallinen, minkä vuoksi haastattelutila tulisi olla mahdollisimman neutraali, eikä haastatteluun käytettävä aika tulisi olla liian pitkä. Aloitimme haastattelun pyytämällä lasta kertomaan rakentamastaan työstä mahdollisimman tarkasti ja samalla sormella osoittaen, mitä mikäkin rakennelma kuvasi. Tarvittaessa esitimme tarkentavia kysymyksiä kuten mitä, mikä miksi, kuka. Mielestämme onnistuimme toteuttamaan haastattelun siten, että lasten oli helppo keskittyä käsiteltävään aiheeseen. Uskomme, että keskittymistä edesauttoi se, että tila oli lapsille entuudestaan tuttu sekä mahdollisimman virikkeetön. Haastattelutilanteeseen käytetty aika muodostui luontevasti lapsen ehtojen ja keskittymisen mukaan. Käytännössä käytimme aikaa 5–10 minuuttia kutakin lasta kohden. Vaikka haastattelutilanne oli suhteellisen lyhyt, havaitsimme, että tilanteissa vallitsi kiireettömyys ja rauhallisuus ja lapsilla oli mahdollisuus itse päättää, mitä hän kertoi työnsä merkityksestä ja milloin hän on saanut kertoa työstään riittävästi.

Videokuvasimme tilanteen, jossa lapsi kertoi rakentamastaan työstä. Videokuvaaminen tapahtui siten, että kuvalle tallentui ainoastaan lego-työ, lapsen käsi osoittaessaan työn kohteita sekä lapsen ääni. Tällä tavoin varmistimme, ettei lapsi ole ulkonäön perusteella tunnistettavissa. Videoinnin lisäksi otimme töistä valokuvia ja teimme muistiinpanoja käsin kirjaamalla siltä varalta, että tekniset laitteet, kuten videokamera, lakaisivat toimimasta. Haastattelutilanteen alussa numeroimme työt, valokuvat, videoinnit ja lapset, jotta tuloksia tutkiessa meidän oli mahdollista muistaa, mikä kuva kuului mihinkin kertomukseen.

9.2.4 Litterointi ja kirjoitusprosessi

Litteroinnilla tarkoitetaan aineiston sanasta sanaan puhtaaksikirjoitusta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138). Litteroinnin voi toteuttaa usealla eri tavalla. Aineisto on mahdollista litteroida kokonaisuudessaan tai pilkkoa osiin esimerkiksi tutkimuksen teemojen mukaan (Hirsjärvi ym. 2010, 222). Hirsjärvi ja Hurme (2000, 140) lisäävät, ettei litteroinnin tarkkuudelle voida asettaa yksiselitteistä ohjetta. Tarkkuudeltaan litterointi voi olla tiivistettyä kirjausta tai sanatarkkaa, äänenpainot, täytesanat, huokaukset ja tauot huomioivaa kirjausta. Työmme litteroitiin kesällä 2014. Litteroinnissa kuuntelimme nauhoittamamme videoinnit lasten kertomuksista ja muutimme ne kirjalliseen muotoon. Litteroimme aineiston kokonaisuudessaan ja kirjauksissamme pyrimme mahdollisimman tarkkaan työhön. Litteroimme haastattelut sanasta sanaan siinä muodossa kun lapsi oli ne ilmaissut. Jätimme kuitenkin pois merkinnät tauoista ja äänenpainoista litteroinnin luettavuuden selkeyttämiseksi.

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 140) näkemyksen mukaan litterointi on työläs ja aikaa vievä työvaihe. Jaoimme litteroinnin työvaiheet keskenämme siten, että Niina Huovinen suoritti nauhoitusten kirjaamisen tekstimuotoon tietokoneella, minkä jälkeen Sari Koponen luki tulostetut versiot ja värikoodeja käyttäen poimi tekstistä tutkimuksemme tuloksia. Keskimäärin yhden, muutaman minuutin, haastattelun litterointiin sekä tulosten poimimiseen kului aikaa reilu tunti.

Kirjallisen tuottamisen vaihe lähti liikkeelle teoriakirjallisuuden hakemisella loppukesästä 2014. Jaoimme teoria-alueet työmäärän puolittamiseksi ja aloimme paneutua aiheisiimme. Vaikka teoria-alueet olimme jakaneet keskenämme, kirjoittaminen tapahtui aina yhdessä. Tässä ajatustyötä vaativassa työvaiheessa annoimme painoarvon rauhalliselle ympäristölle, jonka tarjosi kuntamme kirjaston työskentelytilat. Työn etenemiseksi sovimme aina etukäteen päivämäärät, jolloin työstimme opinnäytettämme.

9.3 Aineiston analyysi

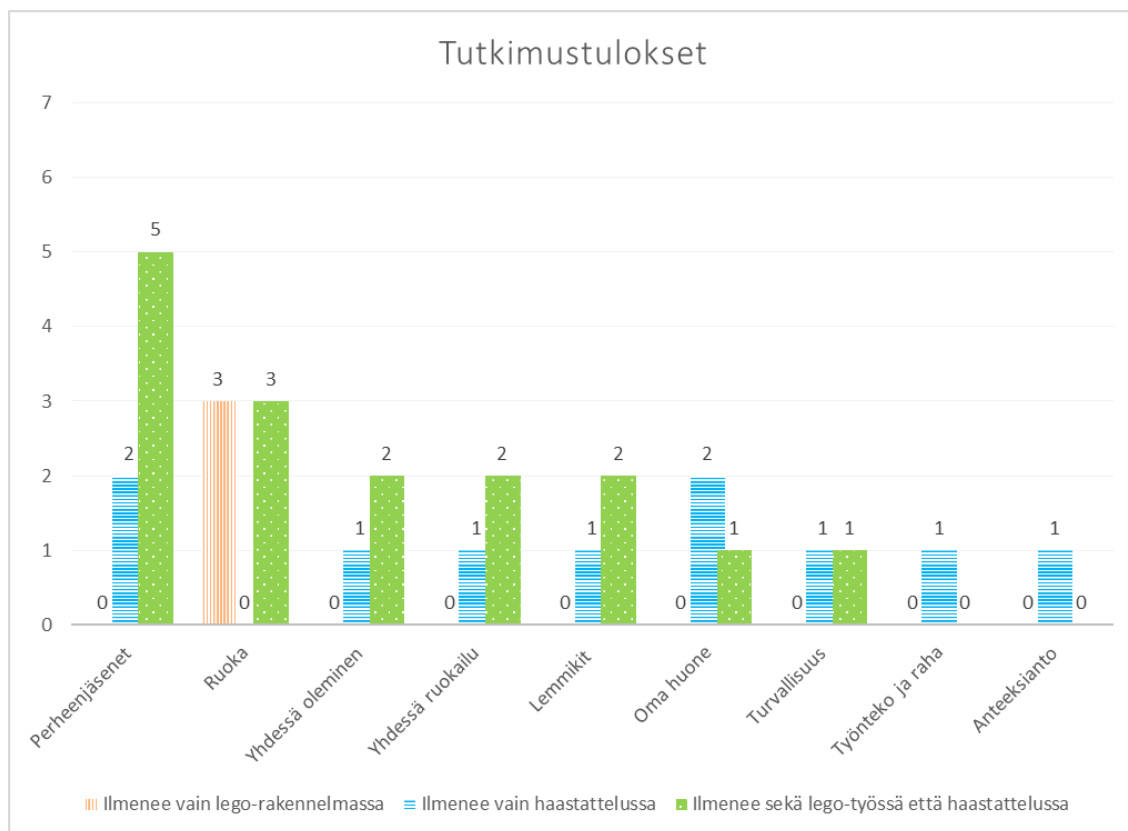
Aineiston analyysin lähtökohtana pidetään sitä, että tutkijan on päätettävä, mikä aineistossa on kiinnostavaa ja tutkimuskysymyksiin vastaavaa. Todennäköistä on, että

tutkimus tuottaa useita mielenkiintoisia ja uusia aiheita, joista työn rajaamisen nimissä tutkijan on kuitenkin ymmärrettävä jättää epäoleelliset pois. Aineiston rajaamisen jälkeen tutkijan tulee käydä aineisto huolellisesti läpi sekä erotella ja merkitä ne seikat, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin. Käytännössä tämä vaihe pitää sisällään aineiston litteroinnin ja koodaamisen (ks. 9.2.4). Seuraava analyysin vaihe on aineiston luokittelu, teemoittelu, tyypittely tms. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92–93.) Tutkimuksemme analyysissä käytimme luokittelua. Yksinkertaisuudessaan luokittelussa aineistoa järjestellään ja lasketaan, kuinka monta kertaa sama tulos esiintyy aineistossa. Aineiston luokittelu voidaan havainnollistaa erilaisin taulukoin ja kuvioin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

10 TULOKSET

Tutkimukseemme osallistui seitsemän lasta. Tutkimuskysymyksiimme, mikä tekee talosta kodin sekä millaisia ei aineellisia arvoja lapsi yhdistää käsitteeseen kodista, saimme tuloksia, jotka on esitetty kuviossa yksi (kuvio 1) sekä täsmennetty tekstiosuudessa.

Kuviossa 1 esitetty sininen vaakaraidoitettu pylväs osoittaa tuloksista sen, kuinka monesti kyseinen tulos ilmenee ainoastaan haastattelussa, mutta sitä ei ole rakennettu legoista. Puolestaan punainen pystyroidoitettu pylväs kuvastaa tuloksia, jotka ilmenevät vain legotyössä, mutta lapsi ei ole haastattelussa maininnut/kertonut asiasta. Vihreä pilkullinen pylväs kuvaa tuloksia, joissa lapset ovat rakentaneet arvot legoista näkyväksi ja tuonut ne esille myös haastattelussa.

KUVIO 1. Tutkimustulokset diagrammina

Kuviosta 1 havaitaan, että kaikki seitsemän lasta ilmaisivat, että **perheenjäsenet** ovat tärkeä osa kotia. Viisi näistä seitsemästä oli rakentanut perheenjäsenet lego-hahmoista sekä tuonut perheen merkityksen esille myös haastattelussa. Kaksi lasta mainitsi perheenjäsenet esille haastattelussa, mutta eivät rakentaneet niitä legoista.

Perheen kanssa yhdessä tekeminen ilmeni kuudessa työssä seitsemästä. Kolmessa työssä perheen yhteinen tekeminen oli television katselua tai yleisesti perheen kanssa vietettyä aikaa. Kahdessa työssä television katseleminen oli sekä rakennettu että tuotu esille haastattelussa. Yksi lapsi totesi perheen kanssa yhdessä olemisen vain haastattelussaan. Kolmessa työssä tämä yhteinen tekeminen oli puolestaan **yhdessä ruokailua**. Kolmesta ruokailua käsittävästä vastauksesta kahdessa ruokailutilanne oli kertomisen lisäksi myös rakennettu. Yksi lapsi ilmaisi perheen yhteisen ruokailun ainoastaan haastattelutilanteessa.

Kuusi lasta seitsemästä ilmaisi, että **ruoka** kuuluu oleellisesti kotiin. Kolme näistä kuudesta olivat rakentaneet ruuan näkyväksi, mutta eivät maininneet asiasta haastattelussa. Puolestaan kolmessa muussa työssä lapsi oli rakentanut ruuan näkyväksi ja kertoi siitä haastattelutilanteessa.

Lemmikkieläimet mainittiin kolme kertaa. Kaksi lasta oli rakentanut lemmikkieläimet näkyviksi ja toi ne esille myös haastattelussa. Yksi lapsi kolmesta toi lemmikin esille ainoastaan puheen tasolla. Tasavertaisena tuloksena lemmikkien kanssa oli **oma huone**. Kaksi lasta kolmesta kertoi haastattelussa oman huoneen merkityksestä ja yksi oli haastattelun lisäksi myös rakentanut oman huoneen.

Kaksi lasta seitsemästä esitti **turvallisuuden** olevan tärkeä arvo kotona. Toinen heistä oli rakentanut näkyväksi turvajärjestelmiä ja kertoi niistä myös haastattelussa. Toinen lapsi käsitteli turvallisuutta ainoastaan sanallisesti haastattelutilanteessa.

Yksittäisiä tuloksia olivat **työnteko, raha** ja **anteeksianto/pyyntö**. Yhdessä työssä lapsi oli rakentanut työntekoa kuvaavan tilanteen, jonka hän kertoi meille haastattelussa. Haastattelussa kyseinen lapsi mainitsi työntöön yhteydessä myös rahan. Yksi lapsi kertoi, että hänen mielestään anteeksiantaminen/pyytäminen on tärkeä asia kotona. Seuraavaksi pohdimme tutkimuksemme tuloksia tutkimuskysymyksittäin sekä tarkastelimme tuloksia suhteessa teoriaan ja omiin näkemyksiimme.

10.1 Kodin arvot lapsen näkökulmasta

Tutkimuksemme ylivoimaisin tulos oli, että lapsille kodin tekee perhe. Heille oli ensiarvoisen tärkeää kuulua perheeseen. Jokainen lapsi ilmensi perheenjäsenten tärkeyttä valitsemalla työhönsä perhettään kuvaavia lego-hahmoja tai kertoi perheestään haastattelun yhteydessä. Havaintomme oli, että lapset olivat hyvin tarkkoja siitä, että kaikki perheenjäsenet, jopa lemmikit, tulevat osaksi työtä. Lisäksi hahmot oli valittu huolellisesti kuvaamaan mahdollisimman tarkasti todellisuutta. Haastattelutilanteessa lapset kertoivat meille, kuka kukin on ja mitä kukakin tekee. Valtaosassa töistä perheenjäsenet olivat aseteltu lähekkäin, mikä kuvasi yhteistä tekemistä ja yhdessäoloa. Airo-lan & Tarsalaisen (2003, 72–73) mukaan lapsi tarvitsee ennen kaikkea perheen läsnäoloa ja yhteistä aikaa – jopa pelkkää tekemättömyyttä: mahdollisuutta pelkkään olemiseen.

Tarkastellessamme valmiita lego-töitä ja lasten haastatteluja huomasimme, että perheenjäsenet olivat kuvattu tekemään jotain yhdessä. Kahdessa lego-rakennelmassa perhe oli aseteltu vieretysten istumaan, jolla lapset halusivat kuvastaa yhteistä televi-

sion katseluhetkeä. Näiden töiden lisäksi yksittäisiä television katseluun rinnastettavia toimia olivat sohvilla ja sängyllä lekottelu. Yksittäisiä perheen kanssa tehtäviä asioita, joita lapset kertoivat, olivat hassuttelu yhdessä, pyöräily ja matkustelu. Kolme lasta nimesi yhdessä ruokailun perheen tärkeäksi yhdessä tekemiseksi. Lisäksi kuudessa työssä myös ruoka oli rakennettu näkyväksi. Myös Jalovaara (2005, 82) toteaa, että rakkauden ja ajan saaminen vanhemmilta on lapselle oikeus.

KUVA 2. Perheen televisiohetki

Ketä siellä sohvilla istuu?

Mun perhe. - - Mun siskot ja veli, isi ja äiti

KUVA 3. Ruoka-aineita

- - Sitten mä tein tänne ruokiaki.

Minkä takia se ruoka on tärkeää?

Että niin kasvaa ja... muuta.

KUVA 4. Perheen ruokailuhetki

No meidän keittiön pöydässä me syymään pitsaa.

Lasten kertomuksista oli havaittavissa, että myös oma tila ja yksityisyys ovat tärkeitä. Oma tilaa ja yksityisyyttä kuvaava oma huone nousi esille kolme kertaa, joista yhdessä tapauksessa oma huone oli sekä rakennettu, että kerrottu. Kahdessa muussa työssä oma huone käsiteltiin vain puheen tasolla. Sen lisäksi, että lapsella on luontainen tarve, on hänellä myös oikeus yksityisyyteen (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista). Mielestämme seuraavat otokset lapsien 1 ja 4 haastatteluista kuvaavat osuvasti, kuinka lapsille oma tila on tärkeää.

Haastattelija: *Miksi sinä tykkäät olla kotona?*

Lapsi: *Noo, koska siellä on oma huone ja siellä on, siellä ni kotona on koko perhe - -.*

Haastattelija: *Mitä sinä vartioit?*

Lapsi: *Joskus mä vartioin, että joku tuntematon ei voi mennä minun huoneeseen ja sotkemaan.*

Yksi lapsi ilmaisi arvokkaaksi asiaksi työnteon ja rahan sanoen; ”- - äiti ja isi käy töissä, että me saadaan rahaa.” Tämän tulos herätti pohdintaa siitä, että oliko lapsi ymmärtänyt sanan arvo oikein. Mahdollista on, että lapsi on sekoittanut käsitteen arvo ja arvokas, johon viittaa rahan esille tuonti kertomuksessa. Voi myös olla, että lapsi mieltää työnteon arvona turvallisuuden näkökulmasta. Vanhempien työssäkäynti takaa taloudellisen hyvinvoinnin ja turvan.

KUVA 5. Työnteko

10.2 Lapsen käsitykset kodin ei-aineellisista arvoista

Kaksi lasta seitsemästä osasi rakentaa tai nimetä turvallisuuden kodin tärkeäksi arvoksi. Rakennelmassa turvallisuutta kuvasi muun muassa vartiointi ja hälytyslaitteet ja yhdessä haastattelussa lapsi kertoi, että koti on turvallinen paikka. Myös YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen (1991) mukaan on lapsen oikeus saada kasvaa ja kehittyä turvallisessa ja rakastavassa ympäristössä.

KUVA 6. Kodin turvalaitteita

Joskus mä vartoin, että joku tuntematon ei voi mennä minun huoneeseen ja sotkemaan. - - Koska, että turvallisuus on minulle tärkeää.

Asikainen (2012) lähestyy turvallisuuden käsitettä vaaran ja uhan vastakohtana. Yksinkertaisuudessaan turvallisuus on vaaran poissaoloa. Turvallisuus on myös arvo. Sille on tyypillistä, että se koetaan arvoksi ja merkitykselliseksi vasta kun se on vaa-

rassa tai menetetty. Turvallisuus on arvona kuin terveys – pysyvänä tilana siitä tulee itsestäänselvyys ja sen tärkeys korostuu vasta kun sen menettää. (Airaksinen 2012, 81–83, 276.)

Airaksisen (2012, 83, 203) mukaan turvallisuus on hyvinvointia. Turvallisuus hyvinvointina merkitsee rauhaa – tilaa jossa ei ole syytä huoleen, ahdistuneisuuteen, pelkoon tai pahimpaan varautumiseen. Rauha ja turvallisuus ovat ihannetiloja, joita kohti pyritään ja joissa tahdotaan pysyä. Ihmisellä on keinoja, kuten turvakamerat, lukot, vartijat ja hälyttimet, joilla turvallisuuden tunnetta voi lisätä.

Yksi lapsi seitsemästä nimesi haastattelutilanteessa kodin arvoksi anteeksiannon ja sen tärkeyden. Lapsi kertoi meille, kuinka perheenjäsenten kesken on välillä erimielisyyksiä ja riitoja, niistä huolimatta perheenjäsenet ovat tärkeitä ja läheisiä;

Lapsi: - - Ja isovejeeki tulee ikävä, vaikka nii se kiusaaki mua välillä. Ja äitiä ja isiäki tulee ikävä jos on mummolassa, vaikka ne huutaaki välillä ku tapellaan isoveljen kanssa.

Haastattelija: - - mikä on tärkeitä tappelun jälkeen?

Lapsi: Pyytää anteeks.

Edellä mainitusta haastattelun otoksesta voimme havaita, että lapselle on tärkeää, että kotona annetaan anteeksi. Tutkimusten mukaan anteeksianto on prosessi, jonka aikana ihminen luopuu negatiivisista tunteista toista kohtaan. Anteeksiannolla on parantava ja vahvistava vaikutus ihmissuhteissa, joihin lukeutuvat myös perhesuhteet. (Mattila 2009.) Aito ja todellinen anteeksianto antaa tilaa positiivisille ja hyvillä tunteilla (Mielenterveysseura.fi).

Ei aineellisten arvojen osuus tuloksissa oli vähäinen, mitä tukee löytämämme teoria lapsen abstraktin ajattelun kehittymättömyydestä (ks. luku 5.1). Halusimme tutkimukssamme pohtia myös, millaiset valmiudet esikouluikäisellä on ymmärtää abstrakteja käsitteitä, kuten arvoja. Havaintomme on, että 6–7-vuotiaan on hankalaa ymmärtää abstrakteja käsitteitä. Abstraktien asioiden hallinnan kehittymättömyydestä viesti mielestämme se, että jouduimme motivointivaiheessa (ks. luku 9.2.1) opettamaan lapsille

abstraktin asian ja keksimään synonyymejä sanalle arvo. Lisäksi aiheen haasteellisuus ilmeni haastatteluissa lasten niukkasanaaisina vastauksina, jonka seurauksena jouduimme muotoilemaan kysymyksiämme toisin sanoin, tarkentaviksi kysymyksiksi.

11 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena oli tutkia sitä, mikä teki 6–7-vuotiaalle lapselle kodin. Opinnäytetyöprosessin alussa toivoimme työn antavan meille arvokasta tietoa sekä varhaiskasvatuksen että lastensuojelun näkökulmaan. Varhaiskasvatus ja lastensuojelu ovat meidän ammatillisia kiinnostuksen kohteita, joten päädyimme tutkimukseen, joka tukee molempien mielenkiinnonkohteita. Mielestämme tutkimuksemme menetelmineen ja tuloksineen on hyödynnettävissä varhaiskasvatuksessa sekä lastensuojelu- ja perhetyössä. Tutkimuksemme ydinaihetta, kotia, ei mielestämme voi sivuuttaa missään lasten parissa tehtävässä työssä. Koti on lapsen pääsääntöinen kasvun ja kehityksen paikka, joka on vahvasti kytköksissä lapsen yleiseen hyvinvointiin, kasvuun ja kehitykseen. Tästä syystä valitsimme kodin tutkittavaksi aiheeksi lasten maailmassa.

Halusimme lasten tuottavan vastauksia mahdollisimman avoimesti ja todenmukaisesti. Tästä syystä päädyimme valikoimaan menetelmiä, jotka myötäilevät lasten luontaisia toimintatapoja. Leikki, rakentelu ja tarinointi ovat lapselle luontaisia tapoja ilmaista itseään. Nämä kolme elementtiä ilmenevät tutkimuksemme aineistonkeruuvaiheessa. Leikki ja rakentelu yhdistyivät toiminnallisessa osuudessamme, jossa lapset rakensivat legoista vertaiskuvia ja asioita kuvaamaan heille tärkeitä arvoja kodissa. Rakentelun materiaaleiksi valitsimme legot, koska mielestämme ne ovat nykyajan lapselle tuttu, monipuolinen ja mielikuvitusta tukeva leikkiväline. Legot olivat käyttökelpoinen ja toimiva materiaalivalinta, mistä mielestämme viesti se, että lapsia ei tarvinnut ohjeistaa legojen käyttöön erikseen ja he innostuivat itse rakentelutyöstä. Työstä kertominen sujui lapsilta luontevasti. Havaitimme lasten kerronnallisissa taidoissa eroja. Osa lapsista kertoi työstään runsassanaaisesti, oma-aloitteisesti ja rönsyilevästi. Puolestaan osaa lapsista piti tukea ja rohkaista kertomaan työstään tarkentavien kysymysten kautta.

Tutkimuskysymyksemme, mikä tekee talosta kodin, ja idea arvojen ilmentämisestä olivat haasteellista selittää lapsille ymmärrettävästi. Lapsille tuotti hankaluuksia ymmärtää, mitä halusimme, pyytäessämme heitä ilmentämään kodin arvoja. Havaitsimme, että lapset sekoittivat käsitteet arvo ja rahallisesti arvokas. Oletamme, että syynä tähän oli lasten ikä ja abstraktien käsitteiden ymmärryksen kehittymättömyys. Uskomme, että hieman vanhemmat lapset olisivat ymmärtäneet käsitteen arvo paremmin. Tätä tukee löytämämme teoria siitä, että lapsen arvomaailma muovautuu ja kehittyy noin kahteentoista ikävuoteen tullessa (ks. 3 sekä 5.1). Mielenkiintoista olisikin tutkia aiheitamme uudestaan, kunnes tutkimukseemme osallistuneet lapset varttuvat muutama vuoden. Lisäksi tutkimisen arvoista mielestämme olisi, että samanlainen tutkimus toteutettaisiin samanaikaisesti lapsille ja heidän vanhemmilleen. Tällainen tutkimus voisi vertailla, onko lasten ja vanhempien näkemykset yhtenevät.

Tutkimuksemme selkein tulos oli perhe. Lasten mielestä perheenjäsenet olivat tärkeimmät elementit kodissa. Tutkimustuloksemme perheen tärkeydestä on yhtenevä Elgbackan (2013) sekä Salon (2011) tutkimuksiin nähden. Myös heidän tutkimuksissaan perhe ja läheiset ihmissuhteet ovat kodinomaisuuden keskiössä. Tuloksemme osoittavat myös, että lapsille perheen kanssa yhdessä oleminen on tärkeää. Useasti tätä yhdessä olemista lapset kuvasivat perheen yhteisenä ruokailuhetkenä. Tulostemme perusteella myös kotona olevan ruuan voidaan sanoa olevan lapsille tärkeää. Ruokailu tai ruoka-aineet eivät ole nousseet näin vahvasti esille Elgbackan (2013) tai Salon (2011) tutkimuksissa. Tästä johtopäätelmänä voimme olettaa, että pienelle lapselle ruoka on merkittävä osa kodin arkea ja tunnetta perusturvallisuudesta. Elgbackan (2013) tuloksissa nousee esille, että koti tunnetaan turvapaikkana. Turvallisuus oli tärkeä arvo myös meidän tutkimukseemme osallistuneelle muutamalle lapselle. Mielestämme myös yksittäinen tutkimustuloksemme, anteeksianto on perustavaa laatua oleva kodin arvo, joka vähentää negatiivisesti sävyttyneitä tuntemuksia ja turvattomuutta kodissa. Se, että koti on subjektiivinen kokemus – jokaiselle erilainen ja oma (Suikkanen, 2010, 9) on havaittavissa myös tästä tutkimuksesta. Jokainen lego-työ oli erilainen ja lapset kertoivat ja painottivat eri asioita kertomuksissaan.

Varsinaisia tutkimustuloksia, eli lasten tuottamia ajatuksia, ei ole tässä vaiheessa hyödynnetty. Lapset tuottivat arvokasta tietoa kodeistaan. Näitä tietoja olisi mielestämme mahdollista hyödyntää yhteistyössä perheiden ja kasvatustyön ammattilaisten kanssa, esimerkiksi kasvatuskumppanuuteen liittyvissä asioissa. Tämän menetelmän kautta

myös lapsi voi tulla kuulluksi ja olla osallisena itseään koskevissa asioissa. Puolestaan käyttämäämme lego rakentelun ja kerronnan menetelmää olemme hyödyntäneet töissämme lastensuojelun ja opetustyön kentällä ja uskomme hyödyntävämme jatkossakin. Mielestämme menetelmän etuna on, että legot ovat yleinen – kaikkien saatavilla oleva leikkiväline. Lisäksi rakenteluleikkien ja tarinoinnin yhdistämistä tapahtuu luonnostaan lasten leikeissä. Aikuinen voi osallistumisellaan tähän leikkiin saada tietoa lapsen ajatuksista.

Mielestämme tutkimuksemme reliabiliteetin, eli toistettavuuden, arviointi ei ole mielekästä. Tutkimustulokset ovat yksilöllisiä ja ainutkertaisia. Toki samanlaisen tutkimuksen voi toteuttaa, mutta oletettavaa on, että jokaisella kerralla tulokset voivat olla erilaisia. Yksilö, hänen ikänsä ja elämäntarina vaikuttaa siihen, millaisia tuloksia ja vastauksia osallistujat tuottavat. Pienen otannan vuoksi myöskään yleistettävyyys ei tämän tutkimuksen kohdalla ole mielekästä.

Alustavan suunnitelman mukaan työmme valmistumisajankohdaksi olimme ajatelleet loppuvuotta 2014. Työtilanteiden muutoksista johtuen jouduimme laatimaan uuden aikataulun opinnäytteemme valmistumiselle. Alkuperäisyyden jälkeen huomasimme, että aikataulumuutos toi mukanaan hyvää, mutta myös asetti haasteita arjen ja aikataulujen yhteensovittamiselle. Työelämä, opinnot ja aikataulumme yhdistäminen vaati meiltä sen, että työskentelypäivät sovittiin etukäteen ja samalla sitouduimme antamaan täyden panoksemme työskentelyn ajaksi. Yhdessä tekemisen etuina pidimme sitä, että pystyimme hyödyntää toistemme vahvuuksia ja tukemaan heikkouksia.

Vaikka olimme tietoisia lasten haastattelun asettamista vaatimuksista, olisimme voineet suoriutua hieman paremmin. Teorian pohjalta valmistauduimme lasten haastatteluihin ja pyrimme ohjeistuksen mukaan pitämään kysymykset lyhyinä. Litterointeja analysoidessamme huomasimme, että kysymyksemme olivat ohjeistuksen mukaan ytimekkäitä, mutta olimme esittäneet usein liian monta kysymystä peräkkäin. Tällaisissa tilanteissa lapsi oli vastannut vain viimeiseksi kuulemaansa kysymykseen ja muut kysymykset jäivät vaille vastausta. Vastaisuuden varalle on tärkeää esittää kysymyksiä yksi kerrallaan, jolloin ei ole tarvetta esittää niin paljoa tarkentavia kysymyksiä, kuten me jouduimme tekemään.

Positiivinen yllätys opinnäytetyömme prosessissa oli, että löysimme teorian metodista, jossa käytetään lego-rakentelua ja kerrontaa. Kerronta on keino jakaa omat ideat, näkemykset ja ajatukset, jotka omasta lego-työstä ovat havaittavissa. Metodi on nimeltään Lego Serious Play (ks. 7.2). Teoria metodista löytyi sen jälkeen kun olimme jo toteuttaneet toiminnallisen lego-osuuden. Teoriaan tutustuessamme huomasimme, että olimme tietämättämme toteuttaneet lego-työskentelytuokiomme tavalla, joka muistutti LSP -metodin vaiheita (ks. 9.2.2). Teorian löytyminen vahvisti uskoamme siihen, että legoja todella voi käyttää ihmistutkimuksissa ja mielipiteiden esittämisen välineenä.

LÄHTEET

- Aadland, Einar 1993. Sosiaali- ja terveydenhoitoalan etiikka. Keuruu: Otava.
- Airaksinen, Timo 1987. Moraalifilosofia. Helsinki: WSOY.
- Airaksinen, Timo 2012. Yksilöturvallisuutta etsimässä. Helsinki: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK.
- Airola, Marja & Tarsalainen, Anne 2003. Perheessä on voimaa. Helsinki: LK-Kirjat.
- Autonen-Vaaraniemi, Leena 2009. Eronneiden miesten kodit ja kotikäytännöt. Tampereen yliopisto. Sosiaaliryönnön tutkimuksen laitos. Akateeminen väitöskirja.
- Cacciatore, Raisa 2010. Lapsi ja perhe. Teoksessa: Jokela, Eero & Pruuki, Heli (toim.) 2010. Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus Oy, 7–10.
- Devereux, Joanna (päätoim.) 1999. Suomentaja: Rekiäho, Ilkka. Suuri LEGO kirja. Helsinki: HelsinkiMedia kirjat. 9–15.
- Elgbacka, Jenni 2013. ”Koti on paikka, minne voi mennä ja sulkea ovet perässään”: Lastensuojeluyksikössä asuvien nuorten ja työntekijöiden määritelmiä kodista ja kokemuksia yksikön kodinomaisuudesta. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Eronen, Sanna, Kanninen, Katri, Katainen, Saara, Kauppinen, Laura, Lähdesmäki, Mari, Oksala, Else & Penttilä, Mia 2001. Persoonaa – Kehityopsykologia. Helsinki: Edita Oyj.
- Heikkilä, Marianna & Luumi, Pertti 2003. Rakasta lasta – suojele lapsuutta. Helsinki: LK-kirjat. 145.
- Heikkinen, Sami & Nemilentsev, Mikhail 2014. Lego Serious Play -metodi uudessa oppimisympäristössä. Teoksessa: Kakkonen, Marja-Liisa (toim.) 2014. Innovatiivisuus ohjauksessa ja kansainvälisissä oppimisympäristöissä. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaamuotoisia julkaisuja 30. 25–29.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustanneosakeyhtiö Tammi.
- Hurme, Helena 1986. Lasten käsitykset vanhuksista. University of Jyväskylä. Reports from the Department of Psychology 286.
- Hurme, Helena 1994. Grandparent-grandchild relations in Finland and Poland. Rocznik socjologii rodziny [Yearbook of Family Sociology], 67–99.

Hurme, Helena 1997a. A cross-cultural comparison of the concept of family in the drawings of preschool children. Poster presented at the Biennial Meeting of the Society for Research in Child Development, April 1997, Washington DC.

Häyry, Heta & Häyry, Matti 1997. Hyvä, kaunis, tosi – arvojen filosofiaa. Helsinki: Yliopistopaino. 6.

Isokorpi, Tia 2004. Tunneoppia: parempaan vuorovaikutukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jalovaara, Esko 2005. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa.

Kahri Mari 2003. Lapsen arki on leikkiä II. 3–6-vuotiaat leikin maailmassa. Pienperheyhdistys ry. 56–58.

Kalliomäki, Auli 2010. Löytöretki tunteisiin. Tunnekasvatuksen opas alakoululaisen vanhemmalle. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Karling, Marjo, Ojanen, Tuija, Sivén, Tuula, Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy

Karlsson, Liisa 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen, Minna-Leena 2007. Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Kyrönlampi-Kylmänen, Taina 2010. Päiväkotia ja kotia lapsen paikkana. Teoksessa: Kallio, Kirsi Pauliina, Ritala-Koskinen, Aino & Rautanen, Niina (toim.) 2010. Missä lapsuutta tehdään? Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry. 205.

LEGO Groupin historia. www.lego.com. WWW-dokumentti. http://www.lego.com/fi-fi/aboutus/lego-group/the_lego_history. Päivitetty: ei päivitystietoja. Luettu: 24.1.2015.

Leivo Matti 2001. Kouluikäisen kielenosaaminen ja koulun kieli. Teoksessa: Lyytinen, Paula, Korkiakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.) 2001. Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit. 202–203.

Lyytinen, Paula 2014. Kielenkehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa: Siiskonen, Tiina, Aro, Tuija, Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.) 2014. Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 51–69.

Mattila, Antti S. 2009. Anteeksiäntö. WWW-dokumentti. Terveyskirjasto.fi. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ont00012. Päivitetty: ei päivitystietoja. Luettu: 11.1.2015.

Mielenterveysseura.fi. Myötätunto on kaikille hyväksi. WWW-dokumentti. <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/my%C3%B6t%C3%A4tunto-ja->

anteeksiantaminen/my%C3%B6t%C3%A4tunto-kaikille-hyv%C3%A4ksi. Päivitetty: ei päivitystietoja. Luettu: 11.1.2015.

Mäkisalo-Ropponen, Merja 2007. Tarinat työn tukena. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppala, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Puohiniemi, Martti 2002. Arvot, asenteet ja ajankuva. Opaskirja suomalaisen arkielämän tulkintaan. Vantaa: Limor Kustannus.

Puohiniemi, Martti & Nyman, Göte 2007. Mies. Arvot, roolit ja tunteet. Espoo: Limor Kustannus.

Puolimatka, Tapio 2011. Kasvatus, arvot ja tunteet. Helsinki: Suunta-kirjat.

Rauhala, Mervi & Vikström, Tarja 2014. Storytelling työkaluna. Vaikuta tarinoilla bisneksessä. Helsinki: Talentum.

Salo, Anna 2011. ”Ei kukaan halua tulla hylätyksi kodissaan” Kodin merkitys lastensuojelun sijaishuollon asiakkaiden mielikuvissa ja kokemuksissa. Hämeen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.) 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro.

Stern, DN 1985. The interpersonal world of the infant. New York: Basic Books.

Suikkanen, Asko 2010. Lukijalle. Teoksessa: Vilkkö, A., Suikkanen, A. & Järvinen-Tassopoulos, J. (toim.) 2010. Kotia paikantamassa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Suomisanakirja.fi. Vertauskuva. WWW-dokumentti.
<http://www.suomisanakirja.fi/vertauskuva>. Päivitetty: ei päivitystietoja. Luettu: 15.2.2015.

Tilastokeskus. Perhe. stat.fi. WWW-dokumentti.
<http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>. Päivitetty: ei päivitystietoja. Luettu: 10.10.2014.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uusitalo, Hannu 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.

VASU. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Oppaita 56.

Vilkko, Anni 2010. Eletyn tilan kertominen. Teoksessa: Vilkko, A., Suikkanen, A. & Järvinen-Tassopoulos, J. (toim.) 2010. Kotia paikantamassa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Wilson, Frank R. 1999. The Hand – How its use shapes the brain, language and human culture. New York: Vintage Books.

Wright, Norman & Oliver, Gary 1998. Lapsen tunteet. Tampere: Kirjatoimi.

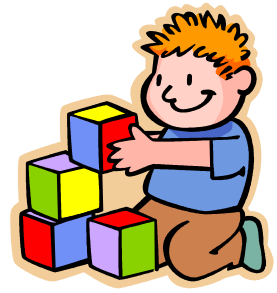
YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. lskl.fi. WWW-dokumentti.
http://www.lskl.fi/files/206/LOS_sopimus.pdf. Päivitetty: ei päivitystietoja. Luettu: 20.10.2014 ja 11.1.2015.

Yleissopimus lapsen oikeuksista. Unicef.fi. WWW-dokumentti.
<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>. Päivitetty: ei päivitystietoja. Luettu: 20.10.2014.

Lupa-anomus vanhemmilta

Hei kotiväki,

Olemme Mikkelin Ammattikorkeakoulun sosionomi opiskelijoita ja valmistelemme parhaillaan opinnäytetyötämme, jonka tarkoituksena on paneutua lasten käsitykseen kodista ja siellä vallitsevista arvoista. Haluamme antaa lapsille mahdollisuuden kertoa, mikä hänen mielestään tekee talosta kodin. Käytännössä, lapsi rakentaa legopalikoista rakennelman, joka esittää hänen mielestään juuri niitä elementtejä joita hänen mielestään kuuluu kotiin. Lapselle annetaan rakentamiseen tarkoitettua legot opiskelijoiden puolesta.

Työt kuvataan ja jokainen lapsi saa kertoa työstään. Kertomukset nauhoitetaan, joista ne muutetaan kirjalliseen muotoon. Lapsi ei tule näkyviin kuvassa, eikä hänen nimeään mainita työn edetessä eikä myöskään lopullisessa opinnäytetyössä. Opinnäytteemme valmistuttua nauhoitemateriaalit ja muut tiedostot hävitetään turvallisesti.

Lupa

Haluaisimme toteuttaa tutkimuksemme lapsenne päiväkotiryhmässä ja pyydämme teiltä lupaa lapsen osallistumisesta toimintaan. Mikäli teille tulee kysymyksiä aiheesta, voitte soittaa tai lähettää postia. Kerromme ja vastaamme miellämme kysymyksiinne.

Ystävällisin yhteistyöterveisin

Sari Koponen

Niina Huovinen

s-posti

s-posti

p.

p.

Valitkaa teille sopiva vaihtoehto ja merkitkää se X- merkillä. Palauttakaa vastauksenne päiväkodille 16.6. mennessä. Kiitos yhteistyöstä.

Lapsen nimi _____

Lapseni **saa** osallistua toiminnalliseen tutkimukseen

Lapseni **ei saa** osallistua toiminnalliseen tutkimukseen

Huoltajan allekirjoitus
